

Sisu:

Tööle algaval õppeaastal! / Põhjala laulvad ööd — Harald Vilgukivi. / Ülemaailmsest õpilaste kirjanditevõistlusest — H. Jānes. / Võõras — Evi Raudsepp. / Noorte osa ühiskonnas — L. Rips ja E. Entson. / Mõttemõlgutusi — Her-neid. / Maantee — Meida Truus. / Mida teab jutustada kõrtsi kulunud künnis — Hele-Mall. / Matkamuljeid — S. N. & E. A. — Lapsepõlvkunglast — L. M. / Keelenurk — K. Lipping. / Kroonika. / Kaas — R. Nuut.

Üksiknumber 25 s.

I L O L I

TARTU KOMMERTSGÜMNAASIUMI JA KAUBANDUSKOOLI ÕPILASKONNA AJAKIRI

IV aastakäik

September 1932

Nr. 1

Tööle algaval õppeaastal!

Algamas on sügisnärbumus. Tuuleiilid paiskavad sinitaevasse kuld-kollaseid lehti. Tihti on taevas hallis veerikkais pilvis ning sajab ja sajab... Kõikjal on nagu hääbumus.

Kuid hääbumus ei ole nooris. Noorurid pääle kosutavat puhkust tulid kui rõõmsad rändlinnud metsasügavusest otsima ja leidma valgust.

Tulihingelised noored, kelle südameis ja käsis põlevad tulised tunglad, kes otsite valgust siin kitsaste, kuid hubaste Tartu Kommertsgümnaasiumi ja Kaubanduskooli seinte vahel, kus taotlete kõrgeid sihte ja ideaale: teile on pühendatud need read!

Igal meist on omi häid ja halbu külgi, igal omad huvid, ideaalid ja aated ja igal omajagu ka sangarlik-

kust. Kaasõpilased! Toogem päevalvalgele ja tehkem tegudes tööks oma kangelaslikkus! Heitkem halbust ja väiklus, mis on peidetud ilusate ja õilsate ideaalide vahele ja mis matavad ja tumestavad me puhtaid mõttepärlid! Rakendagem tööle oma ülejääv energia ja anded õpilasinges, milleks on koolis isetegevuse alal laialised tööväljad! Asugem tööle ringesse üha suurema jõu ja energiaga kui seni! Näidakem, et olete Eesti õilsama tuleviku alusmüür! Tõstkem aiva kõrgemale noorte aatelipp, mille **sihiks on see mäetipp**, millest ennem **laulik kujutusi nägi!**

Parimat tahet ja õnne oma eesmärkide taotlemiseks!

Õpilaskonna juhatus.

Põhjala laulvad ööd...

(Luuletistevõistlusel saanud III auhinna).

Sule oma idamaised silmad
ja mine! Mine
sest Sa ei kuulu siia!
Vii omad unelevad laulud,
kuni selleks veel aeg —
siis tahan Sulle ma laulda!
Ainult tähistaeva
meelevalda kuulub Põhjala hing!

Päike on võimas.
Võimsam veel kuu
kesk Põhjala kumavaid öid,
täis tähti ja virmalis-valgust!

On Põhjalas mu süda!
Sule oma idamaised silmad
ja mine! Mine

nende kõrgete mägede taha,
kus Sa ju lapsena käinud!
Nonde lumiste mäeharjade taga,
on säramas päike.
Mine mu Põhjalast,
sest siin tahan Sinuta olla,
kui maagiline põhja-valgus pääseb valla!

Ja kuigi me taevas on tume,
on rahutu, —
linnutee viib hinge sinna,
kus ei miski ole võimatu!
Kutsu oma vennad ja õed,

nii palun Sind.
Vii mägedesse teade Põhja tumedaist
[õist!

Sule oma idamaised silmad
ja mine! Mine
oh idamaine,
kel nimeks on Mure!
Sa võta mägedesse, kaugustesse kaasa
me Põhjala tõsine taevas
ja virmalistest vöö! —
Neil tundmatuks jääb süiski Põhjala
[öö . . .

Harald Vilgukivi.

Ülemaailmsest õpilaste kirjandite- võistlusest.

Meie aja õppiv noorus saab areneda lähemates oludes kui on saanud seda meie kesk- ja vanempõlv. Nüüdiskoolis ei lange püürõhk enam vöörkeelte omandamisele, vaid õpilaste võimete ja annete arendamisele oma emakeeles. Suurt tähelepanu on hakatud asetama ka noorte kirjandusliku väljenduse ravimisele. Selle juurtes ei taotleta mitte vaid laitmatut ning vigadeta keelt, vaid püütakse arendada õpilastes ka hääd ning isikupärast stiili.

Meie aja noorpõlv on kirjutamisoskuses kaugel ees oma vanemaist. Tal ei tarvitse näit. kirja kirjutades otsida kulunud ja ilmetuid kõnekäände nagu: „Tulen Teid oma väikese kirjaga tervitama“ või „Tulen Teid vaimus vaatama“ või „Jääme jumalaga ilma silma nägemata ja käe katsumata“ jne. Ta võib vabalt ja julgelt arendada oma mõttekäiku ja kirjutada isikupärast stiili.

Meie noorte häist sõnastusvõimeist annab tunnistust ka tänavuaastane ülemaailme õpilaste kirjandusliku loomingu võistlus, millest võtavad osa ka Eesti lapsed. Võistluse korraldas Laste Kirj. Loomingu Rahvusvaheline Liit (L. K. O. R. L.). Osavõtjais võisid

olla lapsed 8—16 a. vanuses, seega meie oludes algkooli III—VI ja kesk- ning kutsekooli I—II kl. õpilased. Võistlus toimub üksikute maade järele. Eestis võttis võistluse korraldamise oma pääle Haridus- ja sotsiaalministeeriumi (Hasomini) koolivalitsus. Üksikud koolid valisid oma õpilaste kirjanditest paremad ja need saadeti vastava linna või maakonna koolivalitsusele. Viimane valis nende hulgast omakorda paremad tööd ja saatis need Hasominile. Viimasele saabus kokku 299 kirjandit.

Võistlusest on võtnud osa kõik tähtsamad Eesti rahvused. 299 tööst oli venekeelseid 15, saksa-keelseid 12 ja üks rootsikeelne (Vormsi Corrby algk. 6. kl. õpil. M. Dahli töö „Begravning“ = Matused). Vene õpilaste tõis leidub palju südamlikkust ja tundesoojust, saksa õpilaste omis valitseb aga kaine asjalikkus ja terav tähelepanu. Lapsepsühholoogiliselt väga huvitav on Petserimaa vene õpil. L. Kanoshin'i kirjand „Kuidas ma kandsin keele otsas kirvest“.

Sisult võib jagada töid mitmesse rühma. Kodu, eriti kodutalu on pakkunud rohkesti ainet (40 kirjandit). Meeleoluka töö suviõhtust kodutalus on kirjutanud Hirvli alg-

kooli VI kl. õpil. J. Heinkris. Ka meie Kaubanduskooli I kl. õpilase H. Kartau kirjand „Kevad kodutalus“, mis oli ka Tartust valitud kirjandite hulgas, kuulub siia valdkonda. Samuti kodu-meeleoludest sugereeritud on E. N. K. S. T. gümn. I kl. õp. A. Inglis'te kaunis „Kodu“.

Suure rühma moodustavad suvist koolivaheaega käsitlevad tööd. Suvega seotud kirjandid on suures ülekaalus talve ja sügise elamusi kirjeldavatest kirjanditest, sellele vaatamata et võistlus toimus talvel. Suvist vaheaega kirjeldas ka meie gümn. I-b kl. õpil. L. Mirdi töö, mis esines ka nende 299 hulgas. Tähelepanudava alaliigi suvevaheaja-töist moodustavad karja-elamusi jutustavad kirjandid. Ja on sei alal linnalapsedki kirjutanud häid töid.

Oige palju ainet on pakkunud loomad, eriti nooremaile õpilastele. Teemat „Minu lemmikloom“ on kasutatud üldse 30 korda. Loomadest on eelistatum kass, aga ei põlata ka teisi koduloomi. Poistele on meeldinud koer ja hobune, tütarlaste lemmikuks on rohkem lehm ja lammas. Silmapaistva töö oma „Kiimust“ on kirjutanud Muhu-Hellamaa algk. III kl. õpil. H. Kumpas.

Võrdlemisi rohkesti esineb veel kohakirjeldisi, näit. „Karksi lossi varemed“, „Nabemägi“ jt.

Isikukirjeldised ning iseloomustised ja ühiskondlikke küsimusi käsitlevad kirjandid moodustavad vähema rühma. Viimastest on õnnestunud Valga gümn. II kl. õpil. M. Kapstas'e „Minu kodukiila“, mille igast lausest õhkub kodukoha- ja kodumaa-armastust. Kahju ainult, et viimane pole pääsenud lõppvõistlusele.

Esitatud 299 kirjandist on Hasomin valinud 27 välja. Tartu linna ja maakonna õpilaste töid on nende hulgas 5, s. o. 18,5 protsenti, ja nimelt järgmised:

1. *Edmund Näär*, „Mis mulle jutustavad Laiuse lossi varemed“ — Möisavälja algk. IV kl.

2. *Elmar Annok*, „Minu suvi-vaheaeg“ — Pala-Nõva algk. Vkl.

3. *Ferdinand Paatsi*, „Mälestuste voogudes“ — Vaimastvere algk. VI kl.

4. *Aino Inglis*, „Kodu“ — E. N. K. S. T. gümn. I kl.

5. *Evi Raudsepp*, „Vööras“ — Tartu Kommertsgümn. II kl.

Kui võrrelda linna ja maad, siis tundub esimese suurt üleolekut viimases. Valitud 27 tööst kuulub linnale — 22, maale — 4 ja alevile 1 töö. Seda linna ülekaalu seletab osalt asjaolu, et linna koolid on suhtunud võistluse elavamalt ja võtnud sellest osa suuremal arvul. Aga samuti võib selles näha linna koolide paremust üldse maakoolide ees, millel ka omad põhjused (suuremad koolid ühes suurema õpetajate spetsialiseerumise võimalusega, iseseisvad klassid, pikem õppeaasta jne.).

Võrreldes lõppvõistlusele pääsenud tööde autoreid soo järgi, siis on vahekord 12:15 tütarlaste kasuks. Tundub, et tütarlapsed vanemal astmel (6.—8. õppeaasta) on suutnud rohkem kui poisid.

Kuna valitud 27 tööd pole seni veel trükitis ilmunud, siis pole võimalik nende juures peatuda sisuliselt.

Arvatavasti avaldab Hasomin valitud tööd trükitis. Lõppvõistlusele mitte pääsenud töist on avaldatud mõningaid „Noorusmaa“ V almanakis ja „Eesti Nooruses“ käesoleva a. 5.—7. numbris.

Lõppvõistlusele pääsenud kirjandite autoreile on haridus- ja sotsiaalministerium lubanud annendada töö tunnustusena vastava kirjandusliku toote. Need, kelle tööd tunnustatakse lõppvõistlusel parimaks, saavad pääle selle vastava teose L. K. L. R. Liidult.

Lõppvõistlusele pääsenud tööd tõlgitakse inglise keelde ja saade-

takse need siis L. K. L. R. Liidule Ameerikasse.

Sooviksime, et käesolev võistlus, mis töö elevust õpilaste isetegevusse kirj. loomingu alal, ei jääks viimaseks, vaid et ka edaspidi korraldataks meie noorile seasuguseid jõuproove vaimlisel alal. Selle juures ei tarvitseks võistlus olla tingimata rahvusvahelise ula-

tusega, vaid see võiks piirduda ka väga hästi ainult meie oma kodumaaga.

Käesolev võistlus igatahes tunnistab, et meie kool nendegi paari-teistkümnne aasta jooksul, mis ta on saanud vabalt teotseda, on suutnud täita väärikalt temale pandud ülesandeid.

H. Jänes.

Võõras.

Ta tuli . . .

Olin siis viieaastane, kui ta tuli esimest korda. Mäletan sellest ainult niipalju, et oli kevad. Seekord oli ilus ilm, päike paistis sel-

Kodu.

gelt ja rõõmsalt. Sirelid ja toomingad õitsesid aias. Majanurga juures kasvav toomingas oli üleni kaetud valgete õilmetega. Ta ei tulnud ootamata, me juba õhtul teadsime, aimasime, et ta tuleb. Toomingaski nagu oleks seda mulle päeval sosistanud, kui ma mängisin ta all ja ta otsa ronisin, et murda toomeõisi ja viia neid haige vanaema voodi juurde. Vanaema oli raskesti haige.

See nähtamatu võõras ei tulnud päeval, ka õhtul ei tulnud ta, vaid veidi aega pärast südaööd, mil ma rahulikult magasin. Alles hommikul, kui ärkasin, sain teada, et ta oli käinud meil.

See oli esimene kord, mil ma teda tundma õppisin. Olin temast küll varemgi kuulnud palju, palju, kuid nüüd, mil ta ka meie maja külastas, sain teda lähemalt tunda, ehk ma küll magasin, kui ta käis. Emalt sain teada, et ta oli tulnud ja kohe läinud, tal olevat olnud väga kiire, sellel nähtamatul ja saladuslikul võõral. Temaga ühes oli läinud ka — vanaema . . .

Ta oli käinud ainult üks kord, vaid ta tuli veel teist korda, mil ma olin üksi kodus, valvates oma haige vanaisa voodi juures, kes palavikus sonis. Nüüd sain minagi näha, kui kiirelt ta tuleb ja lahkub. Ta läks, ja ma jäin üksi tuppa ootama isa ja ema kojutulekut. Ta käis kui röövel, kes röövis selle, kes oli minuga, kui see, kelle ees hirmu tuntakse ja kelle ees minagi hirmu tundsin.

Ta ei tahtnud käia ainult kaks korda, ka kolmas kord tuli ta, aga ootamata, enne päikese tõusu. Ma ei olnud kodu, sest ma ei teadnud, et ta tuleb. Kui ma aga pärast koju jõudsin, oli ta juba ammugi läinud, ja ühes temaga ka — mu isa.

Noorte osa ühiskonnas.

(Kirjandite-võistlusel II auhinna vääriliseks tunnustatud).

»Die Umstände, die uns umgeben, gleichen den Hieroglyphen Gottes, aus denen wir lesen sollen was unsere Pflicht ist.«

Liliencron.

Inimkond on nagu organism, koosnedes lõpmata paljudest rakkudest, mis moodustavad üksikuid koondisi ja rakenduvad mitmesuguste erinevate ülesannete täitmisele vastavalt oma jõukvantumile. Ja seetõttu kogu organism püsib tervena ja jõuküllasena. Üksik rakk, kui ta ei taha töötada kogu organismi kasuks, sureb, sest üksik on eluvõimetu. „Inimkond on suur elektripatarei paljudest elementidest, ja see element, mis isoleerub, kaotab otsekohe oma jõu“, ütleb A. Strindberg.

Ühiskond koosneb kahest suurest teineteisele sageli vastukäivate piüetega ja erinevate vaadete osast — vanad ja noored. Nagu ajalugu on näidanud sajanäite vältel, peitub noorsoos alati tung paremustele ja uuendustele, mis pole kaugeltki negatiivne nähtus. Paljud inimesed on võimetud kohanema kõrgemate kultuuripiüdmustega, suhtudes ilmse vaistliku vastumeelsusega kõigesse uuesse. Noorsugu on see, kes püüab edasi viia kogu ühiskonda, hoidudes tardumast mingisse muutmatusse vormi. Iga uus põlv loob midagi uut ja algupärast, ja seda peamiselt aastail, mil ta asub tööle kogu noorusenergiaga ja noorusvaimustusega, mil pettumused pole veel halvanud ta töötahet ja algatusvõimet. Ent lühike on noorusaeg, aeg, mil pole pettumusi, mil pole raskusi, mis näiksid ületamatutena valitud eesmärgi saavutamiseks. Ja sellepärast küsime: kuidas tuleks kasutada seda aega, et kord võiksite rahuldustundega tagasi vaadata möödunule, teades, et oleme loonud midagi väärtuslikku ja püsivat järeltulevatele põlvedele?

Selleks, et parandada ja luua

uut ning ilusamat tulevikku, tarvitseb vaid tunda tänapäeva olukorda ja selle puudusi. Elame ajastul, mil tulunduslikud olud on vallutanud esikoha, surudes tagaplaanile vaimsed. Tulunduslikud raskused mõjustavad üldise pessimismi suurenemist, ettevõtlikkusevaimu vähenemist ja usu puudust paremasse tulevikku. Seetõttu elatakse ainult olevikule ja mõeldakse vaid enesele, pörkamata tagasi ühegi, ükskõik millise vahendi eest omakasu saavutamiseks. Valitseb erakondlik sallimatus ja vastastikune, sageli põhjendamatu umbusaldus, mis väikese riigi kohta on eriti silmapaistev. Selline kilustamine takistab suuresti igasugust progressi, ja eriti meil tuleks mõelda kaunis tõsiselt nivelleerumisele ja tolerantsusele meie riigi kodanikkude peres, kui tahame püsida elujõulisena teiste rahvaste kõrval. Kuigi praegune aeg on raskemaid kriisiaegu, ei tohiks ometi lootusetult käsi rüppe panna, sest veel suurematest raskustest on aegade jooksul nii mõnedki rahvad välja tulnud elujõulisematena ja tugevamatena kui varem. Ja kes suudaks parandada seda rasket olukorda, milles viibib praegu kogu maailm, kui mitte inimesed ise? Igal meist on osa ülesehitavas töös ega tohiks keegi oma kohustusi teiste õlule veeretada. Ka noortel on oma osa ja see on kaunis suur, sest „noored on need, kes peavad üles kloppima kääriva tulevikutaigna“, nagu arvab H. Ibsen. Noorus kohustab!

On vastuvaidlematu, et kõige aluseks maailmas on töö, sest töö on püsiva väärtusega. Olles noor, sageli ei mõelda tõsiselt tööle, ent ometi on töö ainuke õilis abinõu

kõikide eesmärkide saavutamiseks. „Töö ilmavõitja on, — ta vägevamalt sammub, kui Rooma leegion“. Neis lauliku sõnades peitub väärtuslik tõde. Sageli püstitab noorus suuri eesmärke, ent ometi jäävad need igavesti vaid unistusiks, sest puudub tugev tahe ja püsivus.

peaks valima ülesande vastavalt oma võimetele, arvestades enese kogemusi ja kaalutlusi, sest usk enesesse suurendab töö intensiivsust ja produktiivteeti.

Kuna teotsemine tulunduslikul alal on tänapäeval domineerival kohal ja tulunduslikud huvid on

Varasügis.

R. Nuut.

Alati pole vaja suuri eesmärke. Pigemini lepitage väiksemate kavatsustega, ent oldagu teadlik oma ülesandes, kuigi tagasihoidlikus, ent ometi väärtuslikus, sest mitte üksi kangelasteod ei vii maailma edasi, vaid küllalt tähtsaks osutuvad ka piasjad. Noorus peaks hoiduma oma suurimast nõrkusest, kõige ebamäärase ja tundmatu veetlusest, mis sageli röövib aja üldkasulikuks tööks ja valmistab pinda mitmesugustele pettumustele. Igaüks

vallanud pea kõikide meeled, siis peaksid just noored rõhutama vaimsete huvide esiplaanile tõstmise tähtsust ja kaasa aitama uue olukorra loomisele, kus balanseeruksid vaimsed ja tulunduslikud huvid, sest „mis kasu on inimesel, kui ta kogu maailma võidaks, aga oma hingele kahju teeks“ (Matteuse ev.). Vaimsete huvide tõstmisel leiaksid noored laialdase ja avara tegevusvälja, sest vaimsed tööväljad kipuvad sööti jääma ja

ootavad harijaid. Siinkohal tahaksime vaid lühidalt peatuda töövõimalusil, mida noored peaksid arvestama, siirdudes intellektuaalse tasapinna tõstmisele.

Üheks tähtsamaks tööväljaks oleks esteetilise külje rõhutamine oma lähema ümbruse korraldamisel. Ka käepärastolevate väheste vahenditega ilma eriliste kuludeta on võimalik palju kaunimaks ja armsamaks muuta näiteks kodu ja kooli, kus veedetakse suurem osa oma noorusajast ja kuhu tagasi kannavad meid ilusamad mälestused ka aastakümnete möödudes. Samuti võiks rääkida kodulinnast, mille kaunistamine seotud küll suuremate kuludega, kuid siiski mitmekülgselt tasuv. Just vaimsete huvide vähesuse tõttu puuduvad näiteks meie linnades paljudegi tähtsamate tegelaste sambad ja kujud, mis linna kaunistamise kõrval sageli võib-olla kutsuksid esile teatud elamusi neis, kes silmapilguks seisatuksid vaadeldes ja mõtiskledes ühele või teisele rahvajuhile või teadlasele püstitatud mälestusmärgi ees. Need surnud kujud ja sambad ei mõju mitte ainult kunstiliselt, vaid sageli tuletavad tahtmatult meelde isikut, kelle mälestuseks nad püstitatud, ning ühtlasi ta elutööd. Ja nõnda võivad nad tõuget anda tõsisemaks järelemõtlemiseks, tööks ning püüdeks uute eesmärkide poole. Meie rahva tähtsama tegelase Jakob Hurda hiljutiste mälestuspäevade puhul tuleb tahtmatult meelde, et isegi temal pole veel mälestussammast, kuigi 1939. a. on tema saja-aastane sünnipäev.

Samuti tuntakse meil väga vähe huvi teaduste vastu. Nii trükitakse ja loetakse meil vähe populaarteaduslikke raamatuid. Teistel maadel on sel alal palju rohkem korda

saadetud. Kuigi meie rahva kultuurilist taset loetakse kaunis nõrgaks, püütakse meil ometi haridust omandada väga kiiresti, mille tõttu see jääb pääliskaudseks ja tuumatuks. Meil puudub tõsine huvi teaduse vastu ja hariduse omandamises nähakse vaid vahendit tulundusliku kasu saavutamiseks, mitte eesmärki. Ent ometi moodustab inimese tõsise väärtuse ta isik, ta vaimsete ja hingeliste varade kogum, mitte kunagi aga ta tulunduslik jõukus. Kreeka filosoof Bias väljendab selle mõtte väga kujukalt, öeldes: „Omnia mea mecum porto“. Teaduslik töö rajab kindlama aluse ka tulunduslikule heaolule, kuigi see võib-olla avaldub alles kaugemas tulevikus. Ja seepärast peaksid noored rõhku panema huvi suurendamisele teaduslike küsimuste vastu esijoonel just noorurite eneste peres ja võimalust mööda ka laiemates hulkades.

Kuna ka teatrikunstil ja kinoasjandusel on suur mõju publikusse, siis poleks vahest asjatu peatuda ka neil lühidalt. Peab tunnustama, et hästi valitud näidendil ja filmil on küllalt suur mõju vaatlejasse, olgu see siis eetiline, kultuuriline või esteetiline. Seetõttu peaks siis paremini valitud olema ka teatrite ja kinode repertuaar. Siinjuures tuleks rõhutada just oma rahva algupärandeid ja tuleks arendada oma maa näitekirjandust, mis oleks kõigile arusaadavam ja vastuvõetavam. Kuna viimasel ajal igasugused kergesisulised näidendid ja filmid, mis pääle ajaviite ja meelelahutuse vaevalt midagi pakuvad, publiku seas ikka enam poolehoidu leiavad, siis peaksid just noored püüdma anda kõigele sellele teise suuna.

(Järgneb).

Mõttemõlgutusi.

On juba märtsikuu keskpaik. Taevas on paiguti kaetud tumehallide pilvedega. Vahetevahel naeratab päike läbi pilveprao nii armsamahedalt, kui tahaks ta ärkvele suudelda loodust ühes inimlastega. Kuid säälsamas ajab tuul halli pilverünka me päade kohale ning talvetaat näitab meile veel oma võimu, pildudes tänavail jalutajatele lund krae vahele. Ent hoolimata sellest niriseb rentslis poolsalaja vesi ning otsib pääseteed päri mäge allapoole. Ja tõesti, looduses on midagi, mis laseb aimata kevade lähenemist. Isegi varblased sirtsuvad rõõmsamalt: nad aimavad seda instinktiivselt, et peab tulema midagi.

Olen üksinda, nagu ikka — see on mulle isegi nauding. Võin nautida üksindusest ja tühjusest seda, mida teised lõbusast seltskonnast. Mul on hää lamada sohval ja vaadelda aeg-ajalt pimenevat tuba. Vaatlen, kuidas salavaimud koovad tihedaid hämarusvärke kuulmatute löökidega nägematuil telgedel. Ainsad hääled, mida kuulen, on kella monotoonne tiksumine ja vere kohisemine kõrvus. Nii on hää; pole kedagi, kes segaks mind oma labaste lausetega, ülistades seltskonnaelu. Ma olen, ehkki ma seda isegi hukka mõistan, täieline erak. Aga siiski, kõigile vastuvaidlustele vaatamata, on nii hää olla üksinda ja lasta oma mõtetel rännata.

Ma sulen silmad, et mõtelda, ja avan nad, et vaadelda vaid hõbedasi hõljuvaid helbeid, mis langevad katustele, kividele ja puudele. Linna valvab pühapäevane meeleolu, kuid minuni see ei ulatu. Ma istun vaid toas ja vaatan, kuidas kogub mu aknalauale lund, nii valget, pehmet ja puhast.

Ma härdun. Mu pea langeb alla, mu käed leiavad üksteist ja silmad kattuvad laugudega. Ah, kui palju võib tunda inimhing,

kuid kui vähe saab ta seda sõnus väljendada! . . . Kui vilets on siiski nii kõikvõimas inimene suure looduse vastu! . . .

Äkki . . . leinamuusika . . . Mis, seal kantakse jällegi inimest kalmistule? Kes teab, on see ema või isa? . . . ah, kole on, kui jäävad järele väetid lapsed, keda hakkavad kasvatama võõrad käed, võõras veri. Tunnen teile kaasa, sest tean, mida tähendab sõna „vaeslaps“. Jah, nii kanti kord ka minu ema. Olin veel tookord väeti; mõistsin ainult nutta, kui mul midagi vaja, ja naerda ning olla õnnelik, kui keegi mu eest hoolitses. Rohkem ei nõuagi laps. Uskusin, et see on ikka ema, kes mu eest hoolitseb, kuid suuremaks sirgudes selgus mulle kõik. Sain ka aru, mis tähendab võõrasema armastus. Olgugi et ta näib olevat hää, iseäranis rahva silmis, ometi tundub ta mulle pääliskaudsena ja ainult simuleerivana. Loomulikult mis armastust võibki ta tunda võõra lapse vastu, kel pole soontes tema verd ega mingeid ühiseid kannatusi temaga.

Igatsen koju, kuigi pole sääl küllusi mugavuste loomiseks. See on kodu, kus ainult töö ja uneta ööd võimaldavad igapäevase leiva. Jah, sääl oodataksegi mind, kuid ma ei suuda, mul pole sirutada neile abipakkuvat kätt, sest tarvitan ise nende abi. Ainult suvel võin ma neid aidata. Teen seda häämeelega, sest tean, et saan niigi palju aidata oma vanemaid; ning siis õhtul voodi heites on magus väsimus kangeks jäänud liikmeis, kuid siis seda parem uni.

Ent, kas suudaksin ma unustada oma kodu — ei iialgi, ei! Seda, mida rohkem tööd, mida rohkem viletsust, seda armsam ta mulle on!

Ilus on mu kodu talvel, piiratud härmatunud metsaga ümber-

ringi. Käbilinnud, rähnid, leevikesed tervitavad mind, kui astun nende riiki, ning orav raputab kuuseoksalt mulle säravat lund.

Kuid ma istun linnas, soojas

toas ja kuulen vaid hetkeks kellelade tilinat . . . aga aknalauale kogub ikka veel lund, nii valget, pehmet ja puhast.

Her-neid.

Õhtu.

Ferd. Hodler.

Maantee.

Liiv on teel hallikas-beezh ja tuhkpeen. Pideva kõverana venib tee läbi roheliste nurmede lõpmatusse. Auruna kerkib tolm kirikuliste vankrite ja hobusekapjade alt. Jääb siis hõreda riidena rippuma mõneks viivuks suviõhku.

Taas istub Hille maantee ääres nagu tavaliselt. Naksudes hammustavad lehmad rohu mahlaseid taimi, püüdes võimalikult hoiduda

tükkimast lubamatuisse kohisse. Nagin, mida tekitavad loomad rohusöömisel, kostab Hillele kui teekäija kaugenevad sammud porisel maanteel.

Aastaid on see tütarlaps maantee ääres karjas käinud ning jälginud liiklemist teel. Noil aegadel on saanud maantee armsaks talle.

Ta näeb hommikuti, kuis piimavedajad pikas reas söidavad pii-

makannudega meiereisse. Päevitunud nägudega talumehed on tõmmanud luitunud kaabud sügavale silmle. Krobeliste kätega liigutavad nad aeg-ajalt ohje, istudes küürus ja endasse süvenenuina

Aleksander Lage.
Seente korjajad.

ölgkotil. Naiste ilme on elavam. Neis leidub rohkem elutuld ja energiat. Nad on huvitatud teeaärseist karjust, põldudest ja elamuistki. Vaadatakse, kas naabertalu kari pole mitte ilusam kui nende oma, kas lehmad on puhutamad ja tublimad, kas ristikkain kasvab siin paremini kui nende nurmil. Ja palju sellist veeli. Piimavedajate seas on ka palju tütarlapsi. Need on kamminud lina valgeks luitunud juuksesalgu otsale, välja sinikirja rätiku alt. Nõotavad hobust kiiremale sõidule, et jõuaksid rutem alevikku — mujal pole midagi näha.

Selline on elu hommikuti maanteel. Keskpäeva saabudes muutub see mitmekesisemaks. Tulevad un-

nates tolmunud töö-autod, koormatud raskeist lauavirnust. Matkav jalgrattur möödub ja kaob kiiresti horisondi taha. Talle kihutab autol järele laulev ekskursioon kaskede vuhisedes ja tolmu keereldes. Mõnikord juhtub ka nägema vanavara või keelemurdeid korjavat üliõpilast, ent kõige sagedamini süisiki talumehi ja külaneiuksi.

Tihti mõtleb Hille: „Kui hää on maantee! Ta lubab käia oma tolmusel seljal häil ja halvul, kurvil ja röömsail inimesil“.

Mõnikord tundub Hillele, nagu jutustaks maantee talle muistseist aegadest. Ta lamab siis kinnisilmi kraavikaldal tulilillede keskel. Nii pikutades näeb ta kihutavat maanteel raudrõivais rüütleid, kahvatuid, lokispäisi daame ja keskaja mõisnikke. Näeb teomeest puukoormaga ja töölt koju ruttavat väsinud vaimutüdrukut. Püssitikut säravad hommikupäikeses. Rüütlid tulevad möha suruma talupoegade mässu.

On pime, tähtu sügisöö. Tuul kõigutab tumedaid kuusehiiglasti ja rebib kaskedelt oraanzh-kollaseid lehti. Pimedikust läheneb logisedes vana puuvanker. Põline talur sõidab linnast koju.

Ent mustavas pöösastikus varitseb teda surm. Julmad kogud hiilivad ligi vankrile ja tapavad talumehe. Ainus meeleheitlik karje, siis on kõik möödas. Rahulikult sammuvad röövlid edasi mööda sügisvihmast leotatud teed

Selliseid lugusid jutustab Hillele maantee. Tal on neid palju ja mitmekesiseid tagavaraks.

Hille armastab seda pikka tolmust paela. Ka ise läheks ta temaga kaugusesse, kui avaneksid selleks võimalused. Võibolla täitubki kord see unistus.

Meida Truus.

Mida teab jutustada kõrtsi kulunud künnis.

(Karskursingi kirjandivõistlusel I auhinnaga kroonitud).

Küla äärmisel serval, kust mööda lookles maantee kollase niidina, lõmitas hurtsik mustana ja hääletuna. Ta länguvajunud katusel kasvasid suured soosamblad võidu kollaste võililledega, ning hurtsiku ees valendas kanarbik. Taga seisis tihe laas musta seinana. Nii keset lilli legendikul seisis onn nagu püüapilvedest ehitatud loss. Päike pleegitas ta tahumata palkseinu ja tuul kuivatas ta vanaduspisaraid. Seisis hurtsik sääli hääletuna, mahajäetud kõigist.

Ta mõtles möödunud aegade pääle, mil mehed siin klaase kokku löid ning ahnelt jõid märjusest. Ta tuletas meelde üksikult neid joomareid. Ja kui mõni rändur puhkas ta kulunud künnisel oma väsinud jalgu, siis teadis künnis talle palju pajatada.

Seesama hääletu hurtsik oli enne kõrtsi. Siin jõid mehed oma viimase rahanatukese maha, mida nad oma palgehigis olid teeninud. Siin voolas viin kui kristalliline ojake, kus mänglevad hõbedased kalad.

Nii mõnigi kord tulid nutvad lapsed isadele järele, paludes neid koju tulla. Kuid viin meelitas enam ja lapsed, kel vahest leivaraasukest polnud suhu pista, pidid tagasi minema palavate pisarate saatel. Koju saades haigutas vastu neile nooruritele kole, öudne viletsus.

Kõige koledam joomar oli Ahevarre Jaan. Ta oli pikk, tumedate lokkis juustega ja siniste aukuvajunud silmadega mees. Jaan ei hoolinud naisest ega lastest, kes pidid kodus nälgima. Ta ainuke siht oli — kõrts. See oli temale nii armsaks saanud, et ta võis unustada oma viletsa kodu.

Oli tormine öhtu. Tuul vingus

haledalt ja kihutas lund suurtesse hangedesse. Eemal kohises laas murelikult. Kõrtsis aga jõi Ahevarre Jaan oma sõpradega elunärjusest.

Mööda lumehangi sumas pisike must täpik. Tuul kiskus ta riideid ja puistas talle külma pehmet lund vastu silmi. Kõrtsile ligemale jõudes kasvas täpik ikka suuremaks, ning siis nähti, et see oli Ahevarre Jaani pisike kuueaastane Malle. Ta sinisilmad piilusid aralt läbi kõrtsiakna kõrtsi. Siis avas ta ukse ja astus sisse. Kange lõhn tungis talle esiti ninna ja ta kõrvad hakkasid imeliselt sumisema. Keegi ei näinud teda. Kõrtsimees tukkus leti taga ja kuskilt laua alt oli kuulda tasast nohinat.

Malle astus lähemale ja hüüdis: „Isa, tule koju, ema on haige!“ Isa, kes aga juba purjus oli, ei pannud hüüdu tähelegi. Ta tõstis klaasi kõrgele ja jõi selle ühe söömuga tühjaks. Mallel täitusid silmad pisaratega. Ta hüüdis veel kord, kuid asjata, isa ei kuulnud ta hüüdu. Vaikselt astus ta välja.

Torm oli veel kangemaks läinud. Tuul keerutas lund sammastena üles, viis seda edasi ja puistas jälle laiali. Vallatult tantsisid helbekesed, andes end tuule võimusesse. Malle tõmbas rätiku koomale ja hakkas minema. Mõnes kohas ulatus lumi Mallele kuni kaelani. Küll oli sääli siis vaevaline tee. Viimaks paistis väike majake. Natuke maad veel, ning Malle oligi kodus — kuid isata.

Laual põles rasvakütüinal, valgustades toa keskkõhti, kuid jättes nurgad salapärasesse pimedusse. Ühe seina ääres oli voodi, kus lamas Malle ema, käed risti rinnal.

Ta kõrval istus vanaema ja luges piiblit. Teise seinä ääres oli häll, kus häälitseis väikene oma ühetoonilist laulu. Ta näis rahul olevat oma saatusega. Malle jooksis voodi juurde ja silitas ema kollakas-halli palet. „Vanaema, miks emal nii külmad palged on?“ küsis Malle. Vanake tõstis oma tuhmunud silmad Malle poole ja lausus väriseval häälel: „Lapsuke, ema on surnud.“ Sõnal „surnud“ oli imeline kõla, millest Malle ei osanud aru saada. Ta silmitses korraks veel ema, ning istus siis väikesele järile vanaema jalge ette.

Väljas sirasid hõbedased tähed, ning lumi aiva sädeles kuupaistel. Torm oli möödas. Kõikjal valitses sünkjas vaikus. Kaugelt kostis koerte ulumine, kuid varssi väibus seegi. Ahevarre Jaan sammus koju. Karge õhk äratas ta uimastusest. Järsku nägi ta sabaga tähte lendavat taevast alla. Jaan polnud iial näinud seesugust säravat tähte — ta oli näinud

vaid viina hõbedasi tilku. Ta mõtles, mis see peaks tähendama. Jaanile tuli meelde ta kodune viletsus. Ta tahtis päästa, mis veel päästa oli. Kõige esiteks ennast. Ta needis maha oma esimesi sõpru, kes olid õpetanud temale joomist. Heideldes enesega ligines ta kodule.

Tuppa astudes nägi mees kurba pilti. Naine oli surnud. Mallekene oli toetanud pää vastu sängi ja magas. Vanaemal oli piibel lahti põlvedel ning temagi magas. Ainult väikene hällis tõstis oma häält. Jaan langes põlvili voodi ette, ning kaks heledat pisarat veeresid savisele põrandale nagu pitsatiks leinale . . .

Nii jutustas kõrtsi künnis seda kurba lugu, ja veel palju teisi sarnaseid igale väsinud rändurile, kes istus viivuks madalale lävele puhkama pikast teest.

Hele-Mall.

Matkamuljeid.

T. K. G. II-b ekskursioonilt Kirde-Eestisse 1932. a. kevadel.

Too oli matka eelõhtu. Õieti oli see päev küll määratud esimeseks ekskursioonipäevaks, kuid hommikul sadas vihma ja kellel oli kodus soojamõõtja, see teadis rääkida, et temperatuur olevat langenud alla nulli!

Jalutame Naaniga piki märga puistikuteed — uurime ilma. Korraga rebenevad pilved, peotäis päikesekulda pudeneb mājale muruheinale. Juubeldame. Ent seisatudes Vabadussillal näeme taevaääre endiselt täis olevat sinihalle pilvi. Postkontori seinal seisev ilma-teade jutustab küll temperatuuri tõusust ja ennustab vaid katkendlikke vihmahooge eelolevaks päevaks, ent kes noid ilmu teab Naani sõnab, et ta üldse enam ei uskuvat meie ekskursioonisse — olgu vahest ainult siis, kui juba autos istume.

Agateisel hommikul on ilm ootamatult ilus. Kooli ilmutakse kahel viisil — ühed võimalbadega, teised raamatutega. Esimesed on viimaseile pahased ja sunnivad neid kohe koju matkavarustise järele minema.

Kärsitult ootame auto saabumist. »Tere

hommikust, Viine! Noh, kas sul on ka uued sukad ja vastsed kingad täna?« — küsib äjasaabunud pruuniks põlenud poiss kooliõelt. — »Pole sinu asi!« — sähvab plika. Vaeseke, on ta ju teisest linnaotsast pidanud tassima oma tohutu kohvri siia ja paitab nüüd mossis näoga villi peopesas.

Teistelegi meenub nüüd see tähtis matkaelne korraldus ja 10 minutit ollakse äärmiselt huvitatud kaaslannade sukkadest. Seni saabub auto. Ammu enne, kui jõutakse asetada treppi sõiduki najale, istume juba kõigi kohvritega autos. Juurdetuli jaoks kipub juba ruum kitsaks jääma. — »Mis te tõuklete sääli!« hüüab blondiin Eedi deklameerival häälel. »Istuge! Saate kahe!« Naerame.

Täpselt kell 9.50 väljume õuest. Viipeid, hüüdeid, ja juba sõidamegi piki tolmavat Narva tänavat Tartust välja. Korraga muutub silmapiir üllatavalt avaraks. Ähmase sakilise viiruna jääb Tartu horisondile. Üha uusi maastikke avardub me ees. Lauldes ja rõõmsatujulisina

lähime neist ja umbes tunni aja järele jõuame Saadjärvele.

Maastik on heledavärviline, nagu laste pildiraamatutest võetud. Õitsevad toomingad ja lopsakad emalepad kummarduvad edvistavalt üle vee. Kustki tuleb suur »vanapagana hobune« suristades ja tiibade läikides.

»Oi, kui suur kivi sääl on!« kiljahtab Inge ja nagu märguande pääle hakkame jookksma. Ello jõuab esimesena kohale, teeb naljaka »kratzfussi« ja sädistab: »Kas tohin tutvustada — Kalevipojakivi«. Varsti jõuavad ka teised, nood ikka parajat tempot armastavad inimesed meile järele ja ekskursiooni juht seletab, et see ikka olla jah too Kalevipojakivi — nimelt keskmise venna oma.

Nüüd meenub mullegi rahvajutt vendade kolmikust, kes muiste siin järve ääres jõudu katsunud. Näeksin nagu praegugi liivpruune

augu kaldalt, kuidas upitatakse tõrkujat. Selle tagumine ratas vehibki ringi sibada, aga sõiduk on kangekaelne ega nihku paigastki. Jätame ta poiste hooleks ja kaome hüpeldes metsa.

Seisatume, mina ja Alvi, sääl, kus liivaugu kallas on sisse langenud ja viinud enesega kaasa saledaid mände ja kaharaid kuuski.

»See Nava nõmm on nii õudne koht. Siin olla isegi inimesi tapetud. Ma ei julgeks siit päevalgi üksi mööduda,« seletab Alvi.

»Ma kangesti tahaksin tulla siia ükskord kratti tegema,« hooplen.

Leiame metsavaheliselt niidult lilli, punume pärgi, aga kui tagasi tuleme, seisab auto ikka veel samal kohal. Poisid toovad kustki talust tungraua ja alles selle abil saadakse sõiduk uuesti teele. Kell 2.45 on asjad nii kaugel, et võime jätkata matka.

Kõikide rõõm on jälle suur, läbistades en-

R. Nuut.

Laiuse lossi varemed.

hiiglasel teisel pool sillerdavat veeriba seisvat. Esimesena viskab kivi vanem vend. See kukub kesk järve. Tohtud sõõrjad lained tõusevad ja õõtsutavad pilliroogu. Teise venna kivi maabub siin järve ääres, kuna kolmanda oma tumeda mürtsahtusega kaugele lepikute taha langeb. Ta on tugevaim ja saab kuningaks.

Ronime kivile, meid fotografeeritakse ja siis läheme uuesti auto juurde ning jätkame matka.

Näeme kõrget Kalevipoja sängi, siis jääb selja taha seegi ja taas uusi järvede sinisilmi pilgutab küngaste tagant. Tee lookleb ümber järvenurkade, piki lamedaid voorenõlvu, millele laotuvad pruunid, lillakad, hallid ja helerohelised põllulapid, siirdub siis tihedasse männimetsa, kus levib aroomne vaigulõhn Kogu ümbrus on vaikne. Kuski siristab üksik lind ja see kõlab sajakordselt männikolonaadist.

Sõidame üle risttee. Keegi teab rääkida, et siin olevat kuulus kratitegemise koht. Laskume liivaauku. Korraga vajub auto — ja peatub. Ronime sõidukilt maha ja seisatume ootavalt, sest arvame võivat kohe jälle edasi sõita.

Ent ega see nii ruttu lähegi. Näen liiva-

diselt männisalusid. Eriti uhket pilti pakub Pikkjärv, mille teiselt kaldalt tõuseb üles järsk voorenõlv, kaetud tiheda okasmetsa müüriga. Kuid teisel pool seda voort asub eelmise sõsarjärv Prossa. Ja nagu kohalik rahvas rääkida teab, ulatavat nad teineteisele mäe alt sõbralikult kätt.

Ilma suuremate viperusteta jõuame kella neljaks Kuremaa mõisa. Siin on pikem peatus.

Olles tutvunenud lossiga, läheme parki, kus näeme hästihoolitsetud karja. Siis minnakse lautade manu. Need on eeskujulikud — igal pool katsutakse võimalikult odavalt, kuid siiski elunõuetele vastavalt läbi ajada. Näiteks väärivad eriti tähelepanu õhupuhastus sisseseaded. Talvist külma õhku ei lasta otse lauta, vaid see soojendatakse enne.

Seakasvatusega tutvustab meid keegi säärsaabastes ja kaabuga mees, kes näib väga valmistatud olevat oma tööalast ja soovib meil kodus näidata uueid uundusi läbi viia. (Millegipärast arvab ta enamiku kommersante talulapsed olevat.)

»Noh, Hanss, kas teed enda sigadele kah suvel sellise küna?« küsin koolivennalt.

»Teeksin küll, aga ei taha järele ahvida, tiad,« vastab küsitav tõsiselt.

»Kae omapäratsejat!« naeran.

Kell on küll juba viis, aga nüüd alles lõunastame, et siis kohe jätkata matka. Paar kilomeetrit Kuremaa mõisast eemal teeme taas väikese peatuse. Oleme jõudnud Oettingen'ite kalmistule. Ainustki värsket lille ei leia me nende kuulsate meeste haudadelt. Mingi nuk-

II-b ekskursioonil Kirde-Eestis.

ruse ja salapärasuse vaim heljub vanade vaht-rate ja pärnade all. On jahe.

Järgmine peatus on Laiuse kiriku juures. Eriti jääb meelde vaade käärkambri punaseklaasilisest aknast järvele ja püle. Nagu tok-

hutu tulikahi oleks pääsenud sääl väljas valla, kõik lõõmab punaseis leeges.

Rohtaiast leiame Karl XII istutatud pärna. Imetleme suurt puud, istume natuke ja siis sõidame varemeid vaatama.

Matkajuht tutvustab meid ajaloosündmustega, mis ühenduses Laiuse lossiga.

Varisenud varemed on vaid riismed endisest uhkest lossist, mille ehitanud ordumeister Sievart Ländler von Spanheim viis aastasada tagasi. Suure Liivi-Vene sõja ajal vallutati loss venelaste poolt. Hiljem olid poolakad lühikest aega ta peremehed ja Põhja sõja ajal langes loss uuesti venelaste kätte, kes ta ka hävitasid.

Omaval ajal on lossis talvekorteris olnud Karl XII. Kuningas korraldanud siin sageli karujahte. Ümbruskonna elanikkudega saanud ta üpris hästi läbi — käinud nende pulmis ja olnud lastele vaderiks.

Laskudes alla lossimäest, tundub nagu oleks keskaegse rauga vaim meile jutustanud üksikuid hetki oma elust. Ja kui juba eemaldumest autoga, näen teda uuesti suikuvat mõtiskelusse, leinates taga oma hiilgeaegu.

Ületame Laiuse voore. Maapind tõuseb nii aeglaselt, et ei saa arugi, et oled tõusnud 134 m kõrgusele mäekühmule. Teisepoolne voorenõlv on palju järsum, mistõttu tee loogeldes alla laskub. Sõidame üle suure Pedja jõe raudbetoonsillast. Jõudes Jõgeva jaama, võtab auto bensiini, ja endisest kiirem sõit Porkuni poole algab.

Päike loojub. Kaugel rabade keskel läigib Endla järve pind, kaob aga pea jälle silmist.

Kui Porkunisse jõuame, on juba päris pime. Ollakse natuke pahane me hilise saabumise üle, kuid meie tuju see just ei riku. Pärast õhtusööki tunneme end üsna virgeina ja ei tahakski veel minna magama, kuid meid noomitakse ikka mõistlikud olla ja ilusasti välja puhata. Hommikul niikuinii tulevat vara tõusta.

(Järgneb).

Lapsepõlve-kunglast.

(Kirjandite-võistlusel III auhinnaga kroonitud töö).

Mu lapsepõlve varajasenast ajastust on säilinud mul vaid mõningad ebamäärased mälestised, vististi mitte halva mälu, vaid pigemini seepärast, et lapsepõlv on inimese elus ajastu, mis täis unistusi ja muretust, ja püsivad vaid need mälestised, mis on seotud millegi tähtsaga, erakorralisega.

Mälestis vanaisast on mul säi-

linud just mainitud põhjusel — ta on seotud vanaisa surmaga.

Mäletan, et vanaisa oli väikese kasvuline ja lõbus mees. Sain temaga hästi läbi, kuid siiski tekkis meie vahel tülisid — nimelt piibu pärast, mille ta suust võttis vaid siis, kui midagi suhu oli vaja panna. Mind jälle huvitas see suitsev ese ja igal võimalikul juhul —

neid leidus vanaisa tukkudes — panin piibu tallele, kuid pidin tast taas loobuma vanaisa ärgates. Ja kui vanaisa suri, lahkus ta meilt piibuta ja sageli mõtiskelin, et mis peaks vanaisa taevast tegema selleta.

Meie elama asudes praegusesse asukohta tundus, et olen sattunud maa päält kuhugi paradiisi. Tollal kasvas õues rohi, mis kohati ületas mu pikkuse, õitsetes võililled, millest punusin pärgi ja millega katsusime üksteisel, palju keegi meist võid on söönud. Ja kevadeti sirelid täis valgeid õisi, mis veidi meenusid talve. Kuid nüüd on muutunud ajad. Ma ei tunne enam vajadust õues mängida, sirelid on kadunud, kõvaks tammunud õuel kasvavad vaid seinte ääres mõned rohulibled.

Olen töölislaps ja seepärast pole mind hellitatud üleliia — õigemini mitte sugugi. Olen kasvanud suureks mängides päevad läbi seltsilistega õues, toas olin vaid talvel külmil ja suvel vihmaseil ilmul.

Minu kuueaastaseks saades hakkas muutuma elusuund. Pidin hakkama õppima, mis mind alul paandas, kuid millega harjusin aegamööda. Oppimine edenes mul ülihästi õdede ja vendadega võrreldes, vististi seepärast, et raamatud huvitasid mind rohkem kui neid ja on jäänud truiks söbruks tänini.

Ja siis tuli too tähtis sündmus. Mäletan seda nii selgesti, nagu oleks see olnud eile. Too sündis siis, kui olin seitsmeaastane, tollal, kui päikese tõusukõrgus järjest vähenes ja kalender näitas 26. augustit. Sügise lähenemisest hoolimata olid kenad ilmad. Päike paiskas veel tuliseid kiiri maapinnale, lilled õitsetes täies hoos ja pääsukesed liuglesid lõpmatus sinitaevast siristades ja putukaid püüdes.

Pidin tol hommikul end puhastama eriti hoolega, sain uued rõi-

vad ja — mis veel kõike kroonis — uued pruunid saapakesed, kuna senini olin paterdanud paljajalu. Ema rõivastus ja algas teekond, mille sooritab iga laps isa ehk emaga — teekond kooli registreerimisele.

Mu maailm oli senini piirdunud õuega. Päevad möödusid, kuud kadusid ja ma ei tundnud igavust mängides õues teistega või tuhnikes raamatuis. Vaid harva lahkusin õuest, et minna kuhugi koos vanematega, ja tagasi tulnud õue, tungis väikene igatsus mu rindu — pääseda õuest ja minna vaatama linnas üht või teist, kuid seegi haihtus leides mõne ülihuvitava mängu. Nüüd minnes emaga läbi linna, võisin tähele panna linna kihavat elu: sõitvaid vankreid ja autosid, mõnd omnibust, siia-sinna töttavaid inimesi, jalgrattasõitjaid ja tänavail hulkuvaid koeri. Toomele ei kuuldunud linna kära. Siin oli vaikne ja õhk, mis linnas tolmune ja täis mitmekesiseid vastikuid lõhnu, oli puhas ja täis lillelõhna.

Sillal seisid kaks väikest poisikest ja pildusid üksteist liivaga. Kartlikult pugusin emale lähemale ja julgesin vallandada käe ema seelikust vaid siis, kui sild oli jäänud kaugemale selja taha.

Koolimaja oli suur ja valge ja oli ümbritsetud valgest aiast. Sisse astudes hoovas meile vastu külma karastavat õhku ja hämaras valguses pimenesid silmad viivuks. Kantselei ukse taga läbistasid keha värinad. Toas oli kaks inimest. Esimesed esemed, mida märkasin, olid vanahärra prillid, mille raamid sädelesid päikese paistel, ja suur ümmargune kera, mis oli krobeline ja täis jooni ning toetus jalale. Pärast tuli mul sagedasti tegemist teha tolle keraga, kuid veel sagedamini vanahärraga, kes kandis prille.

Olin vähe noor kooli minekuks, kuid et sooritasin katse hästi, võeti

mind siiski vastu. Alul hää! väri-
ses ja silmad ei jälginud küllalt
kiirelt tähti, kuid lõpupoole kadus
värin ja kohmetus ja kõik läks
ladusalt. Rõõmustusin, kui jõud-
sin päikese-paistesse ja süda tund-
dus kergena, köht tühjana ning
miski kiirustas sammu kodu poole.

Paar päeva jäi mul veel vii-
bida unistuste- ja fantaasiavallas,

kus nukud elasid, rääkisid, tund-
sid valu ja rõõmu. Veel paar päe-
va kestis mul muretu elu. Siis
lõppes osa mu lapsepõlvest, milles
etendasid pääosa unistused, ja as-
tus asemele ajastu, mis kuulub ka
lapsepõlve, kuid mis siiski tundub
oma järsu muutusega liiga reaalsena
seniste unistuslike aegade
kõrval. L. M.

Keelenurk.

Keeleuenduslik liikumine võtab meil ikka
laiemat tõusu. Püütakse kujundada eesti keelt
sõnarikkamaks ja kõlaliselt kaunimaks. Laena-
takse uusi sõnu eesti murdeist ja soome kee-
lest ning luuakse neid kunstlikul teel. Keele-
uendusliku liikumise ideoloogiat kannavad ja
propageerivad paljud kirjandusteosed (Paul
Bourget' »Õpilase« tõlge) ning kunstiväärtusli-
kumad ajakirjad (»Olion«, »Looming«). Seepärast
osutub igale kultuurilasele otse hädatarvilikuks
kontakti loomine eesti keeleuenduse iseärasus-
tega, uusimate saavutiste ja äärmiste võimalus-
tega. Alljärgnevate ridade pääülesanne ongi
õpilasi lähemale viia keeleuenduslike liikumisele,
õhutada tarvitama uusi sõnu ja vorme,
mis juba levinud kirjandusveergudel.

raev (om. raevu) — pöörane viha, vihamäratus.
tuletised: **raevukas** — vihast pöörane,
määratsev; **raevutsema** — pööraselt vihane
olema. Näiteid: raevukas noormees väl-
jus toast; — teda valdas samal hetkel
kange raevuhoo.

ulm (om. ulma) — unenägu; ta nägi ilu-
said ulmi.

pädev (om. a) — asjatundlik, kompetentne;
sellest ka **pädevus** — asjatundlikkus, kom-
petents; — ta oli pädev selle aktuaalse
küsimuse üle otsustama.

seerma — välja kannatama; **seermatu**
— väljakannatamatu; ma ei või kau-
mini seerda seda ülekohtu.

mõrv (om. -a) — mõrtsukatöö; **mõrvama** —
— mõrtsuka kombel tapma; poliitiline
mõrv jäi selgitamata.

irduma — lahti minema, saama; nõnda kan-
nab meid püha propeller meie tahet irduda
maast (Vilmar Adams).

meenuma — meelde tulema; äkki meenus
see asi

meenutama — meelde tuletama; lubage talle
meenutada see asjaolu.

nete — vedelik; pisarate neste liugles põsil
(ei ole ilus ütelda pisarate vedelik).

nentima — konstateerima; **nending** — kons-
tateering; kõneleja nending oli asjalikult
põhjendatud.

üritus — ettevõtte, katse; **üritama** — katse-
tama; tutvuti noorte üritustega põhjaliku-
malt.

turm (om. -a) — hukatus, surm; **turmama**
— hukka saatma, hävitama; ta hulljulge
üritus sai talle turmaks.

taunima — hukka mõistma; **täuning** — huk-
kamõistmine; poliitilised roimarid tauniti
surma.

räige — ere, liiga silmatorkav, karjuv (värv);
räiged värvid; räiged vead.

Õigekeelsusesõnaraamatu ja Joh.
Aaviku andmete põhjal

K. Lipping.

Kroonika.

Uued isetegevuse juhid.

Sügisel on alati koolides palju elevust ja
tööd. Toimuvad ju õppetöö alul Õpilaskonna
juhtide ja ringide juhatuste valimised. Meie
õpilasperes möödusid tänavused valimised kii-
relt. 12. sept. oli Õpilaskonna juhatuse valimi-

ne ja juba järgmisel päeval, 13. sept. toimus muu-
sika- ja humanitaarringi ühine üldkoosolek, kus
valiti nimetatud ringidele uued juhatused.

Humanitaarringi juhatusse valiti: H. Peets
(27 h.), F. Kuhlbach (20 h.), A. Puutsa (21 h.),
M. Park (21 h.), ja E. Leht (20 h.). Kandi-

daadeks jäid: M. Sika ja S. Kühle. Muusikaringi juhatusse pääsesid: B. Meos (26 h.), Gern (11 h.) ja Maaser (11 h.). Kandidaadeks jäid: Ratnik, Peik ja Kühle. Koosolekul võetakse läbirääkimiste all elavalt sõna, avaldades mõtteid ringide tegevuse kohta.

Päale koosoleku lõppu pidas värske humanitaarringi juhatus oma esimest koosolekut, kus ametid jaotati järgmiselt: ringi esimees — H. Peets, sekretär — E. Leht, usulis-eetilisest juhataja — M. Park, kirj. sekt. — F. Kuhlbach ja loodusloomaatika sekt. — A. Puutsa. Hooldajaks paluti õp. K. Mihkla.

Muusikaringi juhatuses jagunesid ametid järgmiselt: juhataja B. Meos, sekretär Gern ja laekur Maaser.

14. sept. oli karskuse ja spordiringi ühine koosolek. Koosoleku juhatajaks valiti A. Karin ja sekretärideks M. Park ja Sassi. Karskuse ringi juhatuses valimise eel teeb K. Lipping ettepaneku, et kandidaate kritiseeritaks kaasõpilaste poolt. See ettepanek võeti vastu. Sõnavõttude kandidaatide kohta kujunesid väga tormilisteks. Karskuse ringi juhatuses pääsesid: K. Lipping (67 h.), M. Park (57 h.), V. Mikkel-saar (48 h.), L. Praakli (43 h.) ja E. Ronk (42 h.). Kandidaadeks jäid Otas ja Mäekala. Spordiringi juhatuses valiti: Soosaar (58 h.), Pikkat (50 h.), Pehka (34 h.), Järlik (34 h.) ja Luik (27 h.).

Koosoleku lõpul oli karskuse ringi uue juhatuses esimene koosolek, kus jaotati ametid: juhataja — M. Park, abi — V. Mikkel-saar, sekretär — K. Lipping, abi — L. Praakli, laekur — E. Ronk.

15. sept. korraldati tänava sügisel ellu kutsutud rahvuskultuurilise ringi ja kunsti-reklaami ringi ühine koosolek. Koosoleku juhatajaks valiti A. Karin, sekretärideks M. Park ja E. Ronk. Rahvuskultuurilise ringi juhatuses valiti: K. Lipping (11 h.), V. Toomik (10 h.), R. Kana (8 h.), M. Park (7 h.) ja L. Kuslap (6 h.). Kandidaadeks jäid H. Mets ja E. Villemson. Kunsti-reklaamiringi juhatuses pääsesid: Maaser (16 h.), Virks (18 h.), Väl-

jaots (11 h.), Pehka (11 h.) ja Metsküla (10 h.). Kandidaadeks jäid Sutt, Kriisa ja Mäekala.

* * *

Õpilaskonna juhatuses jagunesid ametid järgmiselt: juhataja August Karin, abijuh. Richard Kana, sekretär Fedja Kuhlbach, abi Reinthal, laekur Sassi, abi Toomik ja varanduste valitseja Aleksander Kan-kar.

* * *

Tänavuste valimiste tagajärgedega võib täiesti rahule jääda. Ringide juhatuses on pääsenud tublimad ja töötahtelisemad noored. Eriti tuntud õpilased ja agarad ning tulihingelised isetegevust pooldajad noored on sattunud humanitaar-, karskuse- ja muusikaringi juhatusesse. Loodame neilt ringidelt kõige paremat. Üldiselt võib näha, et huvi isetegevuse vastu on tõusnud. Koosolekuist ja valimistest võeti suure innuga osa. Karskuse ringi ümber on koon-dunud ligikaudu 200 õpilast. Loodame, et meie kooli õpilaspere isetegevus tänavu tõuseb kulminatsiooni punkti.

Selleks tahet ja jõudu!

Reporter.

T. K. G. ja K. K. Karskuse ringi kirjandi-võistlusest.

Möödunud õppeaasta kevadsemestril korraldas meie koolide karskuse ring oma kooli õpilastele kirjandite-võistluse. Teemaks oli vanemas rühmas »Alkoholismi põhjusi praegusaja noorsoos« ja nooremas rühmas »Mida teab jutustada kõrtsi kulunud künnis«.

Auhinnati järgmised tööd:

1) K. Lipping (IV-a kl. vanem rühm) — II auhind.

2) L. Mirt (I-b kl., noorem rühm) — I auhind, 3) E. Pusta (II-b kl., noorem rühm) — II auhind, 4) H. Paju (II-k kl., noorem rühm) — III auhind.

Võistluse tulemused avaldati karskuse ringi huviõhtul 25. V 32.

Vastutav- ja peatoimetaja: K. Mihkla. Majandusjuht: E. Moss. Kunstiline nõuandja: E. Ahas. Kirjanduslik nõuandja: H. Jänes. Tegev toimetaja: K. Lipping. Toimetuse sekretär: A. Pruvel.

Laekur: E. Ronk. Talituse juhid: B. Meos, M. Park, ja H. Posti.

Väljaandja: TKG ja KK Õpilaskond.

Karusnaha- ja müsitööstus

Tartus,
Aleksandri 15

G. KANGRO

Tartus,
Aleksandri 15

Valmistab:

suve- ja talimütse, kasuka- ja kraenahku,
igasuguseid vormimütse asutustele ja koolidele.

— Töö kiire ja korralik. —

M. Tiitso noodiäri

Tartus, Riia tän. 19.

Noodid, Heliplaadid.

Õpilased

tellige ja ostke oma val-
mistrõivad

A. Valdsoni

valmistrõivaste ja
tellimisärist

Tartus, Kauba t. 15.

J. Räsä

Muusikariistade tehas

Tiigi tän. 76.

Asutatud 1892. a.

Kaupl. Suurturg 2.

Soovitab rikkalikust tagavarast

**pianiinosid,
harmoniume,
vaskpille.**

*Terved orkestrid ning muusika-
riistade üksikuid osi ja keeli.*

**Muusikariistade
tööstus ja äri**

ED. UUDEL

RAEKOJA TÄN. 4.

Soovitame möödukate hinda-
dega igasuguseid muusikariistu.

Toetage kodumaa tööstust!

**Õpilaste parim muusikariistade
müretsemiskoht.**